

УДК 338.43

Л. П. Рогатіна,

к. політ. н., Одеська національна академія харчових технологій

СУТНІСНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

L. Rogatina,

candidate of political sciences, Odessa National Academy of Food Technologies

ESSENTIAL-FUNCTIONAL ANALYSES OF ECONOMIC REGIONAL SYSTEMS UNDER THE CONDITIONS OF PROVIDING OF FOOD SECURITY

У статті узагальнено тлумачення визначень "регіон", "регіональна система", "продовольча безпека". Здійснено аналіз існуючої структурної схеми продовольчої безпеки. Охарактеризовано продовольчу безпеку в структурі економічної безпеки держави. Визначено вплив сучасних процесів глобалізації та регіоналізації та економічні системи.

The article summarizes the interpretation of the definitions of "region", "regional system", "food security". The analysis of the current block diagram of food security. Food security described in the structure of economic security. The influence of modern processes of globalization and regionalization and economic systems is determined.

Ключові слова: регіон, регіональна система, продовольство, продовольча безпека.

Key words: region, regional system, food, food security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Глобальною проблемою людства у ХХІ ст. стала продовольча криза. Населення світу з кожним роком зростає, і до 2050 року, як стверджують науковці, воно досягне 9 млрд чоловік. У таких умовах виникає необхідність в управлінні продовольчою безпекою. Тому першочерговим завданням світової економіки є забезпечення продовольством усіх верств населення. Вирішення цієї проблеми є пріоритетною для кожної держави. Тільки державна влада в змозі створити продовольчі фонди, ефективно використовувати механізми підтримки виробників основних продуктів харчування. Але для вирішення цієї проблеми необхідний науковий підхід, змістовний аналіз регіональних систем, моніторинг ресурсного забезпечення та потенціалу регіонів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Визначення та різноманітність економічних регіональних систем в умовах забезпечення продовольчої безпеки досліджувало багато вітчизняних та закордонних вчених, зокрема: Я.В. Книш, В.Г. Воронкова, М.І. Маниліч,

О.В. Ульянченко, О.М. Чечель, Ю. Саушкін, М. Баранський, Є. Алаєв, Германенко Л. М. та ін. Але досі поняття "регіональна система" та "продовольча безпека" мають різносторонні тлумачення, не проведений поглиблений моніторинг економічних регіональних систем.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

У цій статті буде проведено сутнісно-функціональний аналіз економічних регіональних систем в умовах забезпечення продовольчої безпеки України, визначено місце продовольчої безпеки в системі національної безпеки, виокремлення пріоритетів регіонального розвитку в приморських регіонах та субрегіонах Українського Причорномор'я.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інтеграція економіки України і світу обумовлює необхідність вивчення продовольчого забезпечення населення країни по регіонам та аналізу ефективності управління економічними регіональними системами. Перш за все, необхідно визначити основні поняття у досліджуваній сфері.

Таблиця 1. Різноманіття поняття "регіон"

Напрямок	Тлумачення
Районний	Ю. Саушкін, М. Баранський, С. Алаєв запропонували схему аналізу економічного району, розробили методологію науки про регіон. Представники даного напрямку досліджень термін «регіон» вживаю синонімом терміна «район», «економічний район» і наділяють двома іманентними ознаками і однією методологічною
Економіко-географічний	Мета розвитку регіону полягає з одного боку, в задоволенні потреб розвитку країни (у відповідності з територіальним поділом праці), а з іншого – в забезпеченні соціально-економічних потреб населення, яка проживає на даній території [3]
Регіонально-економічний	У монографії С. Алаєва регіон визначається як територія, що характеризується єдністю, взаємозалежністю складових елементів, цілісністю, причому ця цілісність – об'єктивна умова та закономірний результат даної території. А. Спіфанов, І. Сало визначають регіон як економічний регіон, який виділяється всередині країни своєю спеціалізацією та структурою господарства, природними та трудовими ресурсами, соціальними та економічними особливостями. На думку І. Михасюка, Я. Побурка, основа сутності регіону – це його єдність та цілісність. Причому цілісність вони розглядають як єдність відтворення суспільного продукту, робочої сили і елементів навколишнього середовища, що утворюють територіальний соціально-економічний комплекс [4]
Регіонально-комплексний	Найбільш сучасний підхід, який враховує елементи відтворювального підходу та має ряд властивостей. Його значення в дослідженні соціально-економічної суті регіону зростає у зв'язку з реформуванням управління економічною і соціальною сферами в регіонах на основі розширення їхніх прав, самоврядування і самофінансування
Адміністративний	Регіон розглядається як адміністративна ланка країни, тобто під регіоном розуміється територіально-спеціалізована й адміністративно окреслена частина національної економіки. Даний напрямок дослідження висвітлюється у наукових працях А. Спіфанова, І. Сало, М. Тимчука, А. Мазур та інших. Представником цього підходу можна вважати й американського дослідника Е. Маркузена, який під регіоном розуміє й частину штату, й окремих штатів. Але при цьому він вважає найбільш корисними групуваннями ті, які відповідають кордонам адміністративної юрисдикції. Такі погляди на регіон поділяє і український вчений М. Чумаченко, котрий зазначає: соціально-економічний регіон можна визначити як частину території держави, виділену за сукупністю різноманітних ознак в адміністративну одиницю, свідомо спрямовану та скоординовану для досягнення цілей суспільного розвитку і запобігання дії руйнівних або негативних зовнішніх сил. В. Поповкін під регіоном розуміє найбільшу адміністративно-територіальну одиницю субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну належність та власний бюджет. В одній з публікацій М. Долішній, О. Мошенець також розглядають регіон як адміністративно-відокремлену частину України (адміністративну область, а також міста Київ та Севастополь) з особливостями природно-географічного та економіко-географічного положення, набутою економічною структурою і системою розселення, а також системою факторів обмеження його виробничого потенціалу [4]
Підхід щодо розуміння соціально-економічної суті регіону як економіко-географічного комплексу	Даний напрямок набув розвитку з теорії територіально-виробничих комплексів і описаний в сучасній літературі О. Іщуком
Точковий	У даному випадку регіон розглядають як точку, як щось наперед визначене, з метою аналізу пропорцій розвитку економіки регіону. Цей підхід не враховує географічної сутності регіону. Регіон виступає тут як деяка «сума» соціально-економічних суб'єктів
Регіон як полюс економічного росту	Цей напрям започаткований Ф. Перру. Даний напрямок став продовженням точкового підходу до розуміння соціально-економічної суті регіону, на його основі створено цілий ряд ефективних інструментів розвитку регіонів, насамперед вільні економічні зони, технополіси, програми розвитку експортних потенціалів тощо [3]
Регіон як «функціональне» явище	Започаткував даний напрямок Р. Хартшорн. Практика створення функціональних регіонів набула значного поширення в США при створенні «спеціальних округів» з метою підвищення ефективності управління. В Україні цей напрям підтримує І. Лукинов, який зазначає, що регіон – це відособлена функціональна підсистема суспільства, в якій народжують і проживають, працюють і ведуть господарство, формуються фізично та духовно, старіють та вмирають люди
Регіон як локальна соціально-економічна система	Цей напрям описаний В. Павловим, Д. Стеченко, О. Бурматовою, Б. Якобсоном, І. Михасюком, Я. Побурком та іншими. Різновид даного напрямку – регіон як система зі складовими «Суспільство-Природа-Територія», «Суспільство-Економіка-Природа»
Проблемний та програмно-цільовий	Проблемний підхід передбачає дослідження існуючих або прогнозованих суперечностей суспільного розвитку, форм їхнього прояву в господарському житті. Суперечності відбиваються у свідомості людей як наявність диспропорцій і дисбалансів у розвитку та розміщенні продуктивних сил, як порушення динамічної рівноваги в системі «Природа-Суспільство-Територія», сприймаються як ключові, актуальні проблеми суспільного розвитку
Регіон як агломерована система	Агломеровані системи мають тенденцію утворювати лінійні скупчення (мегаполіси), в яких розмиті кордони не лише між населеними пунктами, а й між системами, що тяжіють до різних центрів. Представниками даного підходу – В. Кристаллер, В. Льюш
Регіон як політична система	Представником цього напрямку є Левінтов. Кожний з регіонів має свій проект, власні цілі та уявлення про майбутнє регіонального простору та напрямку використання його ресурсів, між цими суб'єктами немає ієрархії та адміністративного взаємопорядкування
Соціологічний підхід	Регіон необхідно розглядати як формальну складну організацію, що має набір взаємопов'язаних цілей і задач, визначених потребами населення, його окремими соціальними групами, господарюючими суб'єктами та державою; ця організація виступає у певній зовнішній формі, дотримується певних правил поведінки і діє у межах встановленого порядку. Цей підхід розвиває Л. Романова, яка зазначає, що «регіони є продуктом матеріальних сил [3]

Поняття "регіон" багатозначне і використовується у багатьох науках: історії, географії, політології. Тому визначення регіону не є однозначним. У довідкових та енциклопедичних виданнях, що мають універсальний характер, визначення регіону мають різний зміст. Наприклад, у Малому економічному словнику

регіон трактується як "область, район; частина країни, що відрізняється від інших областей сукупністю природних і (або) історично сформованих, відносно стійких економіко-географічних і інших особливостей, що нерідко сполучаються з особливостями національного складу населення" [1].

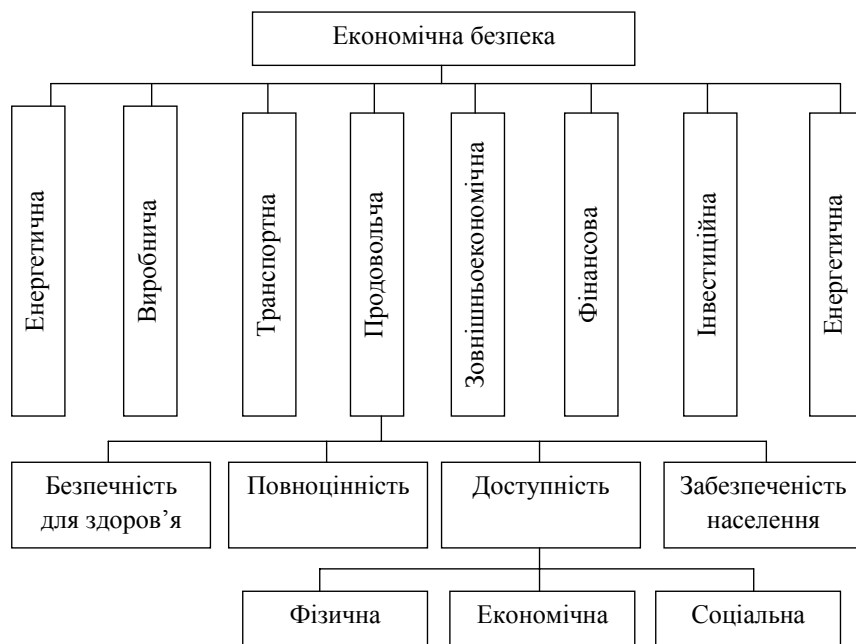

Рис. 1. Продовольча безпека в структурі економічної безпеки держави

Джерело: [6].

Вітчизняні і зарубіжні вчені трактують поняття "регіон" по-різному, але у визначеннях можна знайти такі спільні ознаки, як територія, спеціалізація, наявність економічних зв'язків [2]. Визначення цього поняття можна згрупувати за напрямками досліджень (табл. 1).

Отже, з точки зору економічної науки, регіон — це територія, яка відрізняється від інших за явищами або ознаками, характеризується єдністю, цілісністю, взаємозв'язком елементів, що є закономірним результатом її розвитку.

Економіка регіону неоднорідна, а тому для економічної регіональної системи завжди буде характерним рівень диференціації регіональних економічних просторів, що є природним явищем, яке вносить низку позитивних моментів у розвиток регіональних господарських систем, забезпечуючи їхній динамізм і своєрідну конкуренцію. Дезінтеграція економічного простору країни, яка знаходить прояв у хаотичному, неконтрольованому саморозвитку регіонів, неврахуванні загальнодержавних інтересів і розриві міжрегіональних взаємозв'язків, є характерним наслідком регіоналізації в умовах слабкості центральної влади й невизначеності регіональної політики. Дезінтеграція є протилежним явищем до регіональної інтеграції, в якій можна відзначити як позитивні, так і негативні наслідки. Так, позитивними наслідками регіоналізації є насамперед посилення зацікавленості регіонів у господарській діяльності, намагання здобути право економічної самостійності задля ефективного госпо-

дарювання з метою досягнення вищого рівня соціально-економічного розвитку [5].

У регіоні відбуваються постійні економічні процеси. До них належать планування та прогнозування розвитку господарства, фінансові, банківські та інвестиційні потоки, законодавче регулювання, моніторинг використання природних і трудових ресурсів, формується продовольчий ринок. Саме забезпечення продовольчої безпеки важливе питання в концепціях національної безпеки країни. У зв'язку з прагненням України інтегруватися у європейське співтовариство проблема регіональної продовольчої безпеки набуває важливого значення.

Продовольча безпека держави є важливою складовою частиною економічної безпеки (рис. 1), яка, в свою чергу, є частиною суспільної безпеки держави. Центральним елементом продовольчої безпеки є забезпеченість продуктами харчування, а в її структурі варто виділити чотири складові. Доступність продуктів харчування виявляється у трьох формах. Фізична доступність передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів, економічна доступність включає фінансову можливість їх отримати, а соціальна — мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення [6].

Досліджували та вивчали особливості продовольчої безпеки багато вітчизняних та закордонних вчених так, Скидан О.В. під продовольчою безпекою розуміє "еколого-економічний стан держави, за якого всі її громадяни забезпечені продовольством у необхідній кількості, асортименті та відповідній якості, що підтримує найвищий рівень їх фізичного і психічного здоров'я" [7].

Чечель О.М. визначає "продовольчу безпеку" як стан захищеності продовольчих інтересів особи, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз, що дозволяє забезпечувати функціонування людини, економіки та промисловості, забезпечувати всі верстви населення якісними продуктами в достатній кількості, контролювати кризові ситуації [8].

Береговий В.К. стверджує, що продовольча безпека країни, регіону — частина концепції

міжнародної глобальної економічної безпеки. Вона передбачає знаходження колективних за формою і конструктивних за змістом способів і механізмів вирішення продовольчих і загальноекономічних диспропорцій, конфліктів і протиріччя, які накопилися і виникають в структурних проблемах в національних балансах продовольства, організації гарантованого забезпечення населення продуктами харчування [9].

Продовольчу безпеку необхідно розглядати з соціально-економічного та екологічного боку. Соціально-економічний зміст охоплює нарощування обсягів виробництва або імпортозаміщення нестачі продовольства, забезпечення його доступності для населення. Екологічна сторона включає в себе дотримання стандартизації виробництва, що забезпечує безпеку навколишнього середовища. Продовольча безпека має багаторівневу структуру (рис. 2).

Як бачимо, безпека продовольчого рівня є базовим елементом. Від ефективності його функціонування залежить і найвища ланка — національна продовольча безпека. Саме регіон формує соціально-економічну систему країни, ставить завдання щодо вдосконалення системи управління продовольчою безпекою. Одночасно будь-який регіон є відносно самостійною і територіально відособленою підсистемою в масштабах країни, має внутрішню структуру, особливості економіки, ресурси і запаси, власні цілі і інтереси у сфері господарського розвитку. Посилення ролі регіонів в реалізації економічної політики держави та забезпеченні продовольчої безпеки виправдане, тому що саме з мезорівня починаються інтеграційні процеси, формується підґрунтя для соціально-економічного розвитку та закладаються конкурентні переваги регіонів. Із цього виходить, що продовольча безпека регіону — це ступінь забезпеченості певної території продукцією, виготовленою певної якості, доступна споживачеві.

Забезпечення продовольчої безпеки на регіональному рівні є стратегічною місією держави та основною концепцією розвитку. Але стратегія економічного розвитку держави неоднорідна за регіонами, оскільки їх території різні за площею, ландшафтом, забезпеченістю ресурсами, рівня технологічного прогресу, ста-

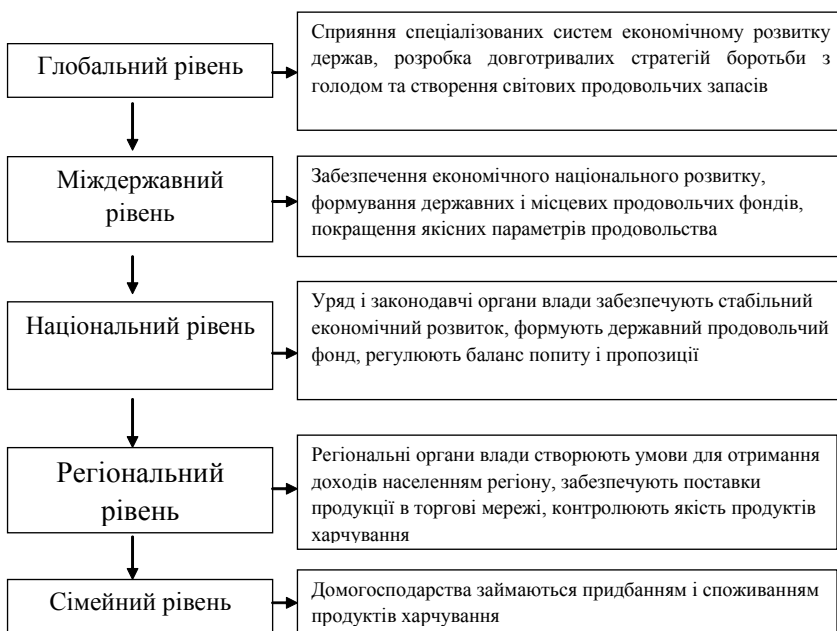

Рис. 2. Структура продовольчої безпеки

Джерело: [10].

ну господарства, видів промисловості тощо. Саме тому регіональна стратегія розвитку повинна одночасно висвітлювати базові цілі й завдання забезпечення держави на певний період часу, а з іншого — складає основу для розробки низки збалансованих між собою стратегій економічного розвитку окремих регіонів.

До основних характеристик стратегічного плану соціально-економічного розвитку регіону відносять:

- виокремлення сильних та слабких сторін регіональної економіки, прагнення підсилити, розвинути, сформувати конкурентні переваги регіону з орієнтиром насамперед на створення кращих умов життя населення;
- визначення ідеї й принципів, які орієнтують виробників товарів і послуг, інвесторів, адміністрацію й населення на майбутній розвиток території [11].

Останній пункт дуже важливий для забезпечення продовольчої безпеки регіону. Тому стратегія розвитку регіону повинна передбачати:

- організацію цілеспрямованої структурно-організаційної, науково-технічної та інвестиційної регіональної політики;
- вирішення соціальних, економічних, екологічних проблем для реформування економіки;
- стимулювання бізнесу реального сектору економіки.

Пріоритети регіонального розвитку в приморських регіонах та субрегіонах Українського Причорномор'я (або Південного регіону) систематизовані на рисунку 3.

Рис. 3. Пріоритети регіонального розвитку в приморських регіонах та субрегіонах Українського Причорномор'я

Джерело: [12].

Кожен регіон має свої особливості у розробці стратегії та управлінні нею. Регіональне стратегічне управління повинна було цілеспрямованим на досягнення поставлених цілей в умовах нестабільного, конкурентного, ринкового середовища, що включає діагностичний аналіз стану регіону, стратегічне планування й реалізацію обраної стратегії.

Забезпечення ефективного функціонування системи продовольчої безпеки регіону безпосередньо залежить від:

- стійкості підсистеми забезпечення;
- структурних змін в агропромисловому комплексі (АПК),

- інвестиційної політики,
 - формування підсистеми технічного забезпечення,
 - удосконалення податкового законодавства,
 - організації банківського обслуговування,
 - створення товарних запасів матеріально-технічних засобів,
 - діючої системи страхування урожаїв і майна підприємств АПК,
 - науково-інформаційного забезпечення.
- Продовольча безпека регіону може бути забезпечена при виконанні наступних умов:

— населення забезпечене якісними і безпечними для здоров'я продуктами харчування, виготовлених за спеціальними нормами і стандартами, відповідно до раціону, віку, статі, умов праці, природно-кліматичних умов та національних традицій;

— ціни на продукти харчування доступні всім верствам населення, незалежно від професії, віку, складу сім'ї;

— створені продовольчі фонди на випадок голоду, стихійних лих, війн та інших надзвичайних обставин;

— АГК, водний та земельний промисел впевнено розвиваються і мають резерви ресурсів, що дозволяють нарощувати виробництво продовольства для оновлення та поповнення страхових запасів на випадок надання допомоги іншим країнам, де трапилось стихійне лихо чи війна;

— освіта та наука знаходяться на рівні вищих світових технічних досягнень. Виробництво забезпечено новітніми технологіями. Висока автоматизованість виробництва. Підвищується генофонд тваринництва, рибицтва та рослинництва. Наука прогнозує та дає рекомендації по розвитку всіх сфер життя та діяльності суспільства на перспективу за інтелектуальною схемою управління;

— політика природоохорони та природовідновлення діють на практиці і забезпечують збереження та поліпшення середовища проживання [6].

Ступінь продовольчої безпеки регіону можливо оцінити, характеризуючи такі показники:

- стан здоров'я населення;
- тривалість життя, рівень народжуваності та смертності;
- наявність національної та місцевої програм розвитку;
- рівень забезпечення населення продовольством;
- стан виробництва;
- якість продуктів харчування;
- доступність продукції;
- обсяги та можливість нарощування виробництва у разі виникнення стихійних лих, війн та інших надзвичайних ситуацій;
- рівень впровадження науково-технічного прогресу;
- можливості по збереженню середовища проживання та поліпшенню екологічного стану регіону.

Продовольча забезпеченість регіональних систем є категорією економічною та управлінською, оскільки характеризується рівнем ресурсного, виробничого та інвестиційного

потенціалу регіону і ефективністю його використання та, водночас, ступенем впливу дестабілізуючих чинників на регіон як соціально-економічну систему, характером зв'язків між складовими елементами регіональної економіки, збалансованістю міжрегіональних та зовнішньоекономічних відносин, дієвістю механізму формування товарної пропозиції на територіальному продовольчому ринку.

Сучасний стан розвитку регіональних економічних систем характеризується таким явищем, як глобалізацією. Так, глобалізація з'являється завдяки створенню міжнаціональних ринкових просторів, які своєю діяльністю стирають всілякі кордони між країнами-партнерами. Глобалізаційний процес сприяє розвитку високопродуктивних технологій виробництва, інтенсифікує збільшення обсягів виробництва, але при цьому не завдаючи шкоди екології.

Але разом з глобалізацією росте вплив і регіоналізації на економічні системи. В умовах зростання загроз та змін у навколишньому середовищі, відбувається децентралізація та самоуправління регіоном. Таким чином, регіони мають змогу самостійно визначити рівень забезпечення продовольчої безпеки та вживати необхідні заходи щодо її покращення.

ВИСНОВКИ

У регіонах постійно відбуваються різні економічні процеси. До того ж, зміни у навколишньому середовищі призводять до самоорганізації території, здійснення соціально-економічної політики та забезпечення населення необхідним продовольством. Планування та прогнозування розвитку економічних регіональних систем, його господарства, аналіз фінансових, банківських та інвестиційних потоків, постійний моніторинг використання природних і трудових ресурсів неабияк важливі для формування продовольчого ринку. Забезпечення продовольчої безпеки — "питання № 1" в концепціях національної безпеки України. Для забезпечення продовольчої безпеки регіонів рекомендується розробити стратегію розвитку, яка б ґрунтувалася на співвідношенні інтересів державної та регіональної політики та досягненні державної, регіональної та корпоративної мети.

Література:

1. Малый экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрамяна. — М.: Институт новой экономики, 2000. — 729 с.

2. Книш Я.В. Генезис сутності та змісту поняття "регіон" як економічної категорії / Я.В. Книш // Ефективна економіка. — 2011. — № 11. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_43

3. Воронкова В.Г. Регіонально-адміністративний менеджмент: навчальний посібник / За ред. В.Г. Воронкової. — К.: Видавничий дім "Професіонал", 2010. — 352 с. — С. 108.

4. Маниліч М.І. Трансформація регіонального економічного механізму: монографія / М.І. Маниліч. — Чернівці: Книги-XXI. — 2004. — 164 с. — С. 12—14.

5. Матвієнко Р.О. Економічна система та її роль в організації регіонального простору: специфіка та елементи / Р.О. Матвієнко // Актуальні проблеми економіки. — 2013. — № 5. — С. 152—155.

6. Ульяновченко О.В. Продовольча безпека — основа національної безпеки держави / О.В. Ульяновченко [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha_bezpeka

7. Скидан О. Продовольственная безопасность как приоритет региональной аграрной политики / О. Скидан // Экономика Украины. — 2006. — № 3. — С. 53—60.

8. Чечель О.М. Державне регулювання забезпечення продовольчої безпеки / О.М. Чечель // Економіка АПК. — 2000. — № 8. — С. 73—76.

9. Береговий В.К. Проблеми продовольчої безпеки України / В.К. Береговий // Економіка АПК. — 2011. — № 5. — С. 71—78.

10. Германенко Л.М. Продовольча забезпеченість регіону як передумова національної продовольчої безпеки / Л.М. Германенко // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент. — 2015. — № 1. — С. 20—27.

11. Жаворонкова Г.В., Стратегічне управління розвитком регіону / Г.В. Жаворонкова, В.А. Жаворонков // Проблеми екологічної біотехнології. — 2010. — № 1. — С. 26—31.

12. Осипов В.М. Пріоритети соціально-економічного розвитку українського Причорномор'я в контексті новітньої регіональної політики / В.М. Осипов, О.А. Єрмакова // Прометей. Трансформація та перспективи розвитку територіальних систем. — 2014. — № 2 (44). — С. 76—82.

13. Іртіщева І.О. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва / І.О. Іртіщева, І.Д. Бурковський // Економіка АПК. — 2005. — № 12. — С. 71—73.

References:

1. Azranyan, A.N. (2000), *Maly ekonomicheskiy slovar'* [Small Economic Dictionary], Institut novoy ekonomiki, M., Russia.

2. Knysh, Ya.V. (2011), "Genesis of the essence and content of the concept "region" as an economic category", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_43 (Accessed 25 Jan 2018).

3. Voronkova, V.G. (2010), *Regionalno-administrativnyy menedzhment: navchalny posibnyk* [Regional-administrative management: a manual], Vydavnychyj dim Profesional, Kyiv, Ukraine.

4. Manylich, M.I. (2004), *Transformatsiya regionalnogo ekonomichnogo mehanizmu* [Transformation of the regional economic mechanism], Knygy-XXI, Chernivtsi, Ukraine.

5. Matvienko, R.O. (2013), "Economic system and its role in the organization of regional space: specifics and elements", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 5, pp. 152—155.

6. Ul'yanchenko, O.V. (2014), "Food security is the basis of the national security of the state" [Online], available at: http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha_bezpeka (Accessed 25 Jan 2018).

7. Skydan, O. (2006), "Food safety as a priority of regional agricultural policy", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 3, pp. 53—60.

8. Chechel', O.M. (2000), "State regulation of food security", *Ekonomika APK*, vol. 8, pp. 73—76

9. Beregovy, V.K. (2011), "Problems of food security of Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 5, pp. 71—78.

10. Germanenko, L.M. (2015), "Food security of the region as a precondition for national food security", *Visnyk Shidnoyevropejs'kogo universytetu ekonomiky i menedgментu. Seriya: Ekonomika i menedgment*, vol. 1, pp. 20—27.

11. Zhavoronkova, G.V. (2010), "Strategic management of regional development", *Problemy ekologichnoyi biotekhnologii*, vol. 1, pp. 26—31.

12. Osypov, V.M. and Yermakova, O.F. (2014), "Priorities of the socio-economic development of the Ukrainian Black Sea region in the context of the latest regional policy", *Prometey. Transformatsiya ta perspektyvy rozvytku*, vol. 2, no. 44, pp. 76—82.

13. Irtysheva, I.O. and Burkovskiy, I.D. (2015), "Investment providing of economic development of agrarian production", *Ekonomik APK*, vol. 12, pp. 71—73.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2018 р.